

ZAKEN VAN LOMBOK.

Djilantik dronken?

Storm in een glas water.

— ~~consonson~~ —

(Overgedrukt uit de *Locomotief* van 5 October 1894.)

KON. INSTITUUT
VOOR TAAL-, LAND-
EN VOLKENKUNDE

Act. Broek heeft no 26

Jan 1-2

ZAKEN VAN LOMBOK.

Djilantik dronken?

Tot het vormen van een oordeel over de gezindheid van Goesti Djilantik bij het verraad van 25—27 Aug. kan wellicht het volgende bijdragen.

De generaal en civiele autoriteiten hadden met Djilantik en andere poengawa's geregeld vergaderingen, tot bespreking van het nieuwe contract.

De laatste dagen vóór het bloedbad waren die vergaderingen telkens niet kunnen doorgaan wegens ontstentenis van Djilantik.

Om welke reden?

Omdat Djilantik telkens smoordronken was, namelijk *Indisch* dronken, door opium.

Als een groote schuiver stond hij reeds bekend, dus was de juistheid van het voorwendsel niet ondenkbaar.

In ieder geval, toen dit lang duurde kwam majoor Freytag van Ampenan om, behalve enkele andere te Tjakra Negara ernstig zieke heeren, ook goesti Djilantik eens te onderzoeken.

De majoor werd tot den goesti toegelaten in de zeer onooglijke, inlandsch onzindelijke, vertrekken van de Poeri te Tjakra, waarmee Djilantik zich had vergenoegd om aan de beide generaals de betere kamers op een daaraan grenzend plein overtelaten.

Majoor Freytag vond den man geheel bewusteloos en kon niets met hem aanvangen, schreef dus alleen een recept en droeg de verdere behandeling op aan dokter Jansen van het bivak. Dr. Jansen werd echter niet bij den goesti toegelaten.

Kort daarop begon de overval en eclipseerde, naar men weet, Djilantik met honderden volgelingen naar Telok Komba.

Is dit alles — voor de juistheid meen

2

ik te kunnen instaan—comédie geweest, of verkeerde Djilantik *werkelijk* in opiumbedwelming?

Zijne bekende neiging tot schuiven maakt het laatste mogelijk, maar aan den anderen kant is het waar dat hij zich nimmer zóó was te buiten gegaan.

Zijn misbruik van het narcoticum in die dagen, die juist aan den bloednacht voorafgingen, zou dan leiden tot de onderstelling dat hij wel van het plan afwist, maar door zijne groote vriendschap en vereering voor generaal van Ham — die een feit zijn — er hartzeer over had en verlegen meê was.

De Lomboksche poengawa's verloren door het nieuwe contract, dat o.a. den Sasaks eigen hoofden gaf en het vorstenbestuur geheel aan ons ondergeschikt maakte, alle macht en vele inkomsten.

Zij zijn het dus zonder twijfel geweest, die het verraad hebben ontworpen, en Djilantik er in hebben willen betrekken.

Om zich nu én van hen én van de vergaderingen met onze autoriteiten, waarop zijne houding slechts dubbelzinnig kon zijn, af te maken, heeft hij zich dagen achtereên hetzij bedwelmd, hetzij zich zoo gehouden.

In beide onderstellingen blijft geen twijfel over, of hij heeft van het plan *geweten* en ons er niet tegen gewaarschuwd.

Men moet echter erkennen, dat hij dit laatste tegenover zijn vorst en zijne eigene landslieden bijna onmogelijk kon doen. Dit zou onnatuurlijker zijn geweest, en van zijn standpunt nog gemeener, dan *ons* te bedriegen.

Dronkenschap, echt of voorgewend, was dus voor hem een zeer welgekozen redmiddel.

Maar dan vloeit ook uit zijne houding vóór en bij den bloednacht nog niet absoluut zeker voort, dat hij *werkelijk* tegen ons partij wil kiezen.

Er blijkt toch in ieder geval uit, dat hij met de zaak verlegen zat, er niets mee wilde te maken hebben, waar-

3

schijnlijk zelfs er leed over gevoelde.

Is dit zoo dan zal hij ons ook nu in Karang Asem, waar hij alle gelegenheid heeft om onpartijdig te blijven, waarschijnlijk niet lastig vallen, te meer daar de uitwerking van onze artillerie hem nog al zal te denken geven.

Dit alles juist zijnde, zou men moeten concluderen dat generaal Vetter, door hem maar oogluikend te laten vertrekken en te brengen uit eene valsche positie op Lombok, die hem bij de minste aanleiding tot onze vijanden had kunnen doen overloopen, niet slecht heeft gezien.

Eene stellige meening daaromtrent durf ik echter nog niet hebben, want de quaestie-Dji'antik blijft, ook na al wat reeds van den man is bekend geworden, nog steeds een dier raadsele, welks oplossing slechts door een der alwetende orakels uit den goeden ouden Griekschen of Egyptischen tijd zou zijn aangedurfd.

Storm in een glas water.

De Bataviasche bladen zijn dan danig aan den gang geweest over de vreeselijkheid, dat wij met de Lombokkers vredes onderhandelingen zouden aanknopen.

Het *Bat. Nieuwsblad*, als een jonge spring in 't veld, bracht op zijn eigen houtje verband tusschen een telegram uit Boeileleng, luidende dat den Baliërs gelegenheid zou worden gegeven »tot hernieuwing der politieke aanrakingen» en een ander uit Nederland, meldende dat de minister van koloniën niet erg geneigd was tot annexatie van Lombok.

Daar heb je 't nu al!—fantaseerde het *Nieuwsblad* — die twee draadberichten staan met elkaar in »causaal verband» (mooi woord voor de gelegenheid). De minister wil niet annexeren, heeft gezeind dat men moet onderhandelen, en nu worden, vóórdat het bloedbad is gewroken, voordat »de vijand machteloos ter aarde ligt», alweer zoete broodjes

4

gebakken. Hemel en hel, dat zal niet gebeuren! Neen, mijneheeren in den Haag, gij zult er u nu eens buiten hebben te houden! *Hier* zitten de stuurlui! *Hier* de kaptein! *Gij* hebt slechts het schip uitgezonden! *Gij* hebt uwen hooggeplaatsten mond te houden! *Gij* zult... wij willen... potverblomme ik weet zelf niet meer wat ik wil!

Deftig en orakelachtig als immer treedt Mr. Tersteeg den volgenden dag op in de *Javabode*, doopt zijn pen in den gewonen wit-kalmen inkt, en spreekt plechtig: »Dit bericht klinkt vreemd.» Toch heeft vader er ietwat ooren naar, omdat hijzelf vernam »dat men een zwaar hoofd heeft in de inneming van Mataram (dat hoofd zal na 30 September wel wat lichter zijn geworden) en die van Tjakra Negara haast onmogelijk acht.»

Doch reeds nadert de dondergod van het *Bat. Handelsblad*. Zoo genadig zullen de »nauwelijks de kinderschoenen onwassen jongelieden», aan wie volgens Mr. Haakman de redactie van het *Bat. Nblad* tijdens de afwezigheid van Daum is opgedragen, er niet afkomen! Als een Jupiter tonans fulmineert hij twee dagen achtereên, en blaast als een cycloon op de broze hulkjes van concurrentbladen, die lading ontvangen uit Boeileleng. Hij haalt er een brief bij uit Buitenzorg, zingt met indrukwekkend adagio: »dat zijne Excellentie de Gouverneur Generaal van der Wijck er in het minst niet aan denkt om, na het door de Baliërs gepleegd verraad met hen in politieke onderhandeling te treden, en kweelt ten slotte, als de vogelaar met zoet gefluit, Zijne Excellentie het voorstel toe, het telegraafkantoor te Boeileleng voor particuliere telegrammen te sluiten.

Eigenaardig, hoogst eigenaardig trad alzoö door dezen storm in een glas water het typisch karakter aan het licht van ieder der driemannen, die thans het gemeenebest der Bataviasche journalistiek bestieren.

Storm in een glas water?

Ja, want de zaak is eenvoudig dat iedere Baliër, die zich wenscht te onderwerpen, zich daartoe anmeldende bij de Sasaks een kop kleiner verd gemaakt, en als hij zich tot *ons* wendde een Beaumont kogel in zijn maag kreeg.

Men kan toch die menschen, ook als zij zich ernstig willen onderwerpen, maar niet steeds blijven doodschieten of het hoofd afsnijden?

Zoo iets is nog nooit, in geen erkel en oorlog en in geen enkel land, ver toond.

De opperbevelhebber heeft dus aan die Baliërs, die het hoofd in den schoot willen leggen, de wijze en voorwaarden doen kennen, waarop zij dat mogen doen.

De noodige zekerheidsmaatregelen, ontwapening, visitatie enz, zullen daarbij, na de opgedane ondervinding, zeker wel zijn voorgeschreven.

Dat is alles.

Zoovelen zich onderwerpen, zoovele vijanden minder.

De minister in den Haag noch eenig plechtig voornemen van Z. E. den Gouv.-Generaal hebben daarmee iets te maken.

De verwarring is slechts ontstaan door de afterdinerspeech in het *Bat. Nblad* van 26 Sept, die den Haag met Boeeling samen Coppelde, op welken toost, zonderling genoeg, de beide andere Bataviasche bladen zijn ingegaan.

Baliërs, die zich willen onderwerpen, zullen nu niet meer worden beantwoord met een looden pil, maar, onder de noodige waarborgen, toegela en en ont warend.

Het gevolg heeft men reeds gezien uit een paar telegrammen, o. a. dat van gisteren: twee Balineesche Goesti's hebben zich onderworpen.

Zouden wij geene hoogmoedige dwazen zijn indien wij zulk eene onderwerping, onder ernstige waarborgen, terugwezen?

Ik ga verder. Indien op 't oogenblik de radja zelf zich op genade of ongenade overgaf — zouden wij dat soms moeten afwijzen?

Het zou te gek zijn om van te spreken. Hoe sneller de oorlog beëindigd, hoe beter.

Roem is schoon, maar behoud van menschenlevens is set ooner.

Onderwerpt de vorst zich, dan behoort geheel Indië luider te juichen, dan wanneer hij met al zijne Baliërs onder de puinhoopen van Tjakra Negara werd bedolven.

Want niet slechts *onzen* vrouwen, moeders en kinderen zou zulk eene overwinning nog onderden mannen, zonen en vaders kosten, maar ook aan die der Baliërs.

Denkt men wel eens aan de ontzettende ellende en smart, door *die* menschen geleden?

Ik vrees van niet.

Hoe dat zij, hoe eerler de oorlog uit, hoe beter.

Maar — ik ben de eerste om het te erkennen — slechts op *deugdzaam* grondslagen.

Geen behoud zijner waardigheid voor den vorst, geen behoud van wapenen voor zijne krijgslieden. Zulke voorwaarden mogen nooit worden aangenomen. Dat zou slechts zijn uitstel van exécutie.

Maar buiten die twee kunnen wij zeer veel toestaan.

Voor de wraak, voor de eer onzer wapenen, die ook ik zeer zeker noodig achtte, is genoeg gedaan te Pagasangan en Mataram.

Vrede, met verwijdering van het vorstenhuis, ontwapening der bevolking, invoering van rechtstreeksch bestuur, exécutie van enkele poengawa's als straf voor 25 Augustus — ziedaar het mooiste wat wij op 't oogenblik kunnen wenschen.

P. B.